

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Jan

Nazwisko: Grabowski

Miejsce urodzenia: Wiśniówek gm. Kołaki pow. Zambrów

Data urodzenia: 16-10-1924

Imię ojca: Marian

Imię matki: Helena

Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów

Stan zachowania

Uwagi

Jan Grabowski (ur. w październiku 1924 r.) od roku 1946 do grudnia 1948 był żołnierzem antykomunistycznego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) na terenach powiatów Łomża, Zambrów i Wysokie Mazowieckie. Nosił pseudonim "Wolny". W latach 1946-1948 walczył zbrojnie z komunistycznymi okupantami kraju m.in. w szeregach oddziału NZW pod dowództwem sierż. Henryka Gawkowskiego pseud. "Rola", a następnie oddziału pod dowództwem por. Zbigniewa Żwańskiego pseud. „Noc”. W okresie komunistycznej amnestii 1947 roku nie ujawnił się i działał nadal w niepodległościowej konspiracji. Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje w aktach i zapisach ewidencyjnych oraz w kartotekach PUBP Łomża, PUBP Wysokie Mazowieckie i WUBP w Białymstoku z lat 1947-1949. Zapisano w nich także między innymi, że Jan Grabowski "brał udział w napadach terrorystyczno-rabunkowych z bronią w ręku na posterunki MO i osoby cywilne" oraz w zbrojnych starciach z grupami operacyjnymi KBW-UB. Został ranny i ujęty dn. 17 grudnia 1948 (po walce z obławą UB-KBW) i następnie skazany na karę śmierci. W tzw. kartotece skazanych zanotowano, że Jan Grabowski został stracony dn. 28 lipca 1949 w więzieniu w Białymstoku.

Wpis na podstawie zapisów ewidencyjno-kartotecznych.

Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje w aktach śledczych i aktach kontrolnych śledztwa UB z PUBP w Łomży oraz w aktach prokuratorskich i sądowych Wojskowego Sądu Rejonowego w Białymstoku z lat 1948-1949. Są to akta w sprawie karnej przeciwko ww. żołnierzowi NZW - pojmanemu przez KBW i UB dn. 17 grudnia 1948 (te akta dot. także jego kolegów z partyzanckiej grupy NZW: Stanisława Bagińskiego pseud. "Piorun" i Aleksandra Mrozowskiego pseud. "Stach" - zabitych 17 grudnia 1948 w walce z obławą UB-KBW). Jan Grabowski był podejrzany i oskarżony m.in. o to, że od stycznia 1947 do grudnia 1948 na terenie pow. Łomża i pow. Wysokie Mazowieckie "był członkiem nielegalnej organizacji NZW usiłującej przemocą zmienić ustrój państwa" oraz m.in. o to, że dnia 10 maja 1947 "w okolicach miejscowości Zambrów wspólnie z innymi dokonał zamachu na grupę funkcjonariuszy z Komendy Powiatowej MO w Łomży". Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 31.05.1949 Jan Grabowski został skazany na karę śmierci i przepadek całego mieni.

IPN Bi 212/2616 t. 1-2 (Sr. 260/49), IPN Bi 07/944 (1703/III).

Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje jako "członek NZW" wraz z innymi żołnierzami i współpracownikami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w aktach kontrolno-śledczych UB z WUBP Białystok oraz w aktach operacyjnych i śledczych UB z PUBP w Łomży. Są to akta w sprawie karnej przeciwko żołnierzowi NZW (pojmanemu przez UB) Franciszkowi Krajewskiemu pseud. "Zbigniew"/ "Młody"/ "Dziadek", który był oskarżony między innymi o to, że w okresie od marca do czerwca 1948 był dowódcą patrolu NZW na terenie pow. Łomża i pow. Ostrów Mazowiecka i m.in. "swoim podwładnym występującym pod pseudonimami >Piorun< [tj. Stanisławowi Bagińskiemu] i >Wolny< [tj. Janowi Grabowskiemu] wydał rozkaz zabicia" trzech osób ze wsi Srebrny Borek pow. Łomża, a ponadto m.in. nakładał kontrybucje na urzędników i zwolenników "władzy ludowej" z pomocą ww. i innych podkomendnych.

IPN Bi 07/446 (1182/III).

Jan Grabowski pseud. "Wolny" występuje wraz ze stu kilkudziesięcioma innymi żołnierzami i współpracownikami antykomunistycznego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego w aktach operacyjnych UB z PUBP w Łomży i WUBP w Białymstoku z lat 1948-1955 zarejestrowanych jako Sprawa Obiektowa krypt. "Nil-3". Sprawa ta dotyczyła rozpracowania członków Komendy Powiatu NZW krypt. "Łaba"/ "Podhale" i jej zbrojnych oddziałów - działających na terenie pow. Łomża i pow. Ostrów Mazowiecka w latach 1946-1951, w tym oddziału pod dowództwem Henryka Gawkowskiego pseud. "Rola", w szeregach którego z komunistycznymi okupantami kraju walczył m.in. Jan Grabowski. Akta te zawierają m.in. schemat organizacyjny Komendy Powiatu NZW krypt. "Podhale", spis lokalnej agentury UB, schemat Komendy Powiatu NZW krypt "Łaba II", wykaz członków NZW z terenu pow. Łomża, spis członków NZW z terenu powiatów Zambrów i Ostrów Mazowiecka, raporty, sprawozdania i plany operacyjnych działań UB.

IPN Bi 011/14 t. 3 (155/IV/d-e).

Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje wraz z innymi żołnierzami i współpracownikami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w aktach sądowych Wojskowego Sądu Rejonowego w Białymstoku z lat 1948-1952. Są to akta w sprawie karnej przeciwko współpracownikowi partyzantów NZW Władysławowi Królowi (ur. 12 września 1920). Był on oskarżony przez ww. komunistyczny sąd o to, że na terenie wsi Wybrany gm. Puchały pow. Łomża "udzielał czynnej pomocy członkom związku NZW mającego na celu zmianę przemocą ustroju państwa". Między innymi o to, że Stanisławowi Bagińskiemu pseud. "Piorun", Janowi Grabowskiemu pseud. "Wolny" i Aleksandrowi Mrozowskiemu pseud. "Stach" udzielał pomocy w postaci ich wyżywienia i kwaterowania, a w dniu 9.10.1948 r. z polecenia w/w partyzantów "stał na posterunku przez okres dwóch godzin".

IPN Bi 212/2506 (Sr. 79/49).

Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje wraz z kilkudziesięcioma innymi żołnierzami i współpracownikami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w aktach Wydz. "C" KW MO w Białymstoku z lat 1976-1978 zatytułowanych "Charakterystyka nr 3" i "Kwestionariusze osobowe oraz karty na czyn przestępczy do charakterystyki nr 3". To opracowanie SB dot. antykomunistycznej organizacji Narodowe Zjednoczenie Wojskowe i jej zbrojnego oddziału pod dowództwem por. Zbigniewa Żwańskiego pseud. "Noc" i "Zbigniew" - działającego w latach 1947-1951 na terenie powiatów Ostrów Mazowiecka, Ostrolęka i Łomża. Te materiały, w tym m.in. kwestionariusze osobowe żołnierzy NZW, zostały opracowane na podstawie materiałów UB z lat 1940-ch i 1950-ch. W kwestionariuszu dot. Jan Grabowskiego pseudonim "Wolny" (w tomie 3) zapisano między innymi, że ww. "członek NZW" w okresie "od stycznia 1948 r. do kwietnia 1948 na terenie powiatu Łomża był członkiem bojówki >Zbigniewa< podległej bandzie >Nocy< [tj. por. Zbigniewa Żwańskiego]. Brał udział z bronią w ręku w napadach terrorystyczno-rabunkowych (...) W dniu 17 XII 1948 r. został aresztowany (...) w bunkrze w lesie koło wsi Undy gmina Kossaki pow. Łomża z bronią w ręku".

IPN Bi 019/2 t. 3 (1/2).

Jan Grabowski pseud. "Wolny" figuruje wraz z kilkuset innymi żołnierzami i współpracownikami Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW) w wielotomowych aktach KW MO w Białymstoku zatytułowanych "Charakterystyka nr 50" i "Kwestionariusze osobowe do charakterystyki nr 50". To opracowanie SB dot. antykomunistycznej organizacji Narodowe Zjednoczenie Wojskowe - Komenda Powiatu Łomża kryptonim "Łaba"/ "Podhale" i jednego z jej zbrojnych oddziałów pod dowództwem Henryka Gawkowskiego pseud. "Rola" - działających w latach 1945-1949. Te materiały, w tym głównie kwestionariusze osobowe żołnierzy NZW, zostały opracowane na bazie materiałów UB z lat 1940-ch i 1950-ch przez Wydział "C" Komendy Wojewódzkiej MO w Białymstoku. W kwestionariuszu dot. Jana Grabowskiego pseud. "Wolny" (w tomie 6) zapisano między innymi, że ww. partyzant "w okresie od stycznia 1947 r. do 17 XII 1948 r. był czynnym członkiem nielegalnej organizacji NZW (...), brał udział w gwałtownych zamachach na funkcjonariuszy MO".

IPN Bi 019/92 t. 6 (2/39).